

“O‘ZBEKISTON ASOSIY KAPITALGA INVESTITSIYALARNI TAQOMILASHTIRISH”

**Ma'mun universiteti PhD
Sharipova Zulayxo**

Annotatsiya (Annotation)

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalarning holati va rivojlanish tendensiyalari 2024–2025 yillar misolida ilmiy-statistik tahlil qilinadi. Tadqiqot O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi (stat.uz)ning rasmiy ma’lumotlariga asoslangan bo‘lib, investitsiyalar hajmi, ularning tarmoqlar va hududlar bo‘yicha taqsimoti hamda xorijiy investitsiyalar ulushi o‘rganilgan. Tahlil natijalari asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi barqaror o‘sib borayotganini, ayniqsa xorijiy investitsiyalar ulushi yuqori darajada saqlanib qolayotganini ko‘rsatadi. Shuningdek, investitsiyalar asosan tog‘-kon, sanoat, kimyo, axborot-aloqa va qishloq xo‘jaligi tarmoqlariga yo‘naltirilgani aniqlangan. Hududlar kesimida esa investitsiyalar poytaxt va ayrim sanoat rivojlangan viloyatlarda yuqori jamlangani, ayrim hududlarda esa investitsiya faolligi pastligi kuzatilmoqda. Maqolada investitsiya siyosatini takomillashtirish, ichki kapitalni rag‘batlantirish va hududiy investitsiya nomutanosibligini kamaytirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari mamlakat investitsiya strategiyasini shakllantirishda muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar (Keywords)

Asosiy kapitalga investitsiyalar, investitsiya faolligi, xorijiy investitsiyalar, investitsiyalar tarkibi, tarmoqlar bo‘yicha investitsiyalar, hududiy investitsiyalar, iqtisodiy o‘sish, investitsiya siyosati, O‘zbekiston iqtisodiyoti.

Kirish (Introduction)

Investitsiyalar va ularning samarali taqsimoti — mamlakat iqtisodiy o‘sishi, infratuzilma rivoji va sektorlar diversifikatsiyasi uchun asosiy omillardan biridir. Asosiy kapitalga yo‘naltirilgan investitsiyalar hajmi va tuzilishi o‘zgarishlari orqali iqtisodiy barqarorlik va rivojlanish darajasi baholanadi. Ushbu maqola stat.uz tomonidan chop etilgan rasmiy ma’lumotlarga tayangan holda, O‘zbekiston investitsiyalar hajmi, ularning tarmoqlar va hududlar bo‘yicha taqsimoti, hamda xorijiy kapital ulushi bo‘yicha tendensiyalarni ko‘rib chiqadi.

Metodologiya (Methods)

Asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar jami (so'm) Tarmoqlar va iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha investitsiyalar hajmi (masalan, tog'-kon, axborot-aloqa, kimyo, qishloq xo'jaligi). Hududlar bo'yicha investitsiyalar hajmi. Xorijiy investitsiyalar va kreditlar ulushi hamda ularning taqsimoti. Tahlil usullari: statistik ko'rsatkichlar tahlili, taqqoslashlar, jami va ulush bo'yicha ifodalar, tarmoqlar va hududlar kesimida tahlil.

Natijalar (Results)

Umumiy investitsiyalar hajmi va o'sish sur'ati quyidagicha:

- ✓ 2024 yil oxirida O'zbekiston bo'yicha asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar jami 493,7 trln. so'm bo'lgan.
- ✓ 2025 yilning yanvar-mart oylarida esa, stat.uz ma'lumotlariga ko'ra, asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi 120,4 trln. so'mni tashkil etgan, va bu 2024 yil mos davri bilan solishtirganda 15,9 trln. so'mga yoki 7,9 % ga oshgan.
- ✓ 2025 yil yanvar-sentabr oylarida esa jami 443,6 trln. so'm investitsiya o'zlashtirilganligi xabar qilingan.

Tahlil: Ushbu raqamlar O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalar hajmi va faolligining sezilarli darajada oshayotganini ko'rsatadi, bu esa iqtisodiy ishonch va barqarorlik signalidir.

Xorijiy investitsiyalar va ularning ulushi:

2025 yilning yanvar-mart oylarida O'zbekiston Respublikasida o'zlashtirilgan jami xorijiy investitsiya va kreditlar ichida, yangi asosiy fondlarni yaratishga yo'naltirilgan investitsiyalar 85,4 mlrd dollar (so'mda $\approx 85,4$ trln so'm)ni tashkil etgan. 2025 yil holatiga ko'ra, xorijiy investitsiyalarning ulushi jami asosiy kapitalga investitsiyalarning ≈ 71 % ini tashkil etgan. Xorijiy kapital asosidagi korxonalar soni ham oshib, 2025 yil noyabr holatida taxminan 17 595 ta chet el kapitali ishtirokidagi korxona faoliyat yuritmoqda.

Tahlil: Xorijiy sarmoya O'zbekiston investitsiyalar bo'yicha asosiy manba bo'lib qolmoqda. Bu holat ichki kapital jalb etish zaruratini va investitsiya muhitini yanada takomillashtirish ehtiyojini ko'rsatadi.

Tarmoqlar bo'yicha investitsiyalarning taqsimoti quyidagicha:

2024 yilda tog'-kon sanoatiga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 61,8 trln. so'mga yetgan. 2025 yil birinchi yarmida kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish tarmog'iga 4,2 trln. so'm sarmoya qilingan.

Axborot va aloqa tarmog'iga 2025 yil yanvar-sentabr oylarida jami investitsiyalar 5,9 trln. so'mni tashkil etgan.

Qishloq xo‘jaligi, tog‘-kon, sanoat, qurilish, axborot-aloqa va boshqa tarmoqlar ham investitsiyalar hajmida sezilarli ulushlarga ega.

Tahlil: Investitsiyalar tarmoqlar bo‘yicha diversifikatsiya qilinmoqda — tog‘-kon, sanoat, kimyo, axborot-aloqa va qishloq xo‘jaligi singari tarmoqlar sarmoya olmoqda. Bu iqtisodiy struktura barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Hududlar bo‘yicha investitsiyalarning taqsimoti

2025 yil yanvar–sentabr davrida hududlar bo‘yicha investitsiyalar quyidagi taqsimotga ega:

Hudud	Investitsiyalar hajmi (trln. so‘m)
Toshkent shahri	71.8
Toshkent viloyati	63.6
Namangan viloyati	51.4
Navoiy viloyati	32.7
Buxoro viloyati	29.1
Qashqadaryo viloyati	28.9
Samarqand viloyati	28.3
Andijon viloyati	26.6
Farg‘ona viloyati	25.7
Jizzax viloyati	18.7
Xorazm viloyati	17.2
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	17.6
Surxondaryo viloyati	17.1
Sirdaryo viloyati	14.2

Tahlil: Investitsiyalar asosiy darajada poytaxt (Toshkent shahri) va shunga yaqin viloyatlar hamda sanoat-resurslar tarmoqlariga yo‘naltirilgan. Hududiy notenglik mavjudligi, ayrim viloyatlar kam investitsiya olayotgani ko‘rinadi.

Muhokama (Discussion)

➤ O‘zbekiston investitsiyalarda barqaror o‘shish tendensiyasini ko‘rsatmoqda; ayniqsa 2024–2025 yillarida asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi sezilarli oshdi.

- Xorijiy investitsiyalarning yuqori ulushi mamlakatning global sarmoyalar oqimiga ochiqqligini anglatadi, lekin ichki sarmoyalarni kengroq jalb qilish, xususiy sektorni qo‘llab-quvvatlash zarur.
- Tarmoqlar bo‘yicha diversifikatsiya — tog‘-kon, sanoat, kimyo, axborot-aloqa, qishloq xo‘jaligi kabi sohalarga yo‘naltirilgan investitsiyalar — iqtisodiy struktura rivojlanishiga xizmat qiladi.
- Hududlar bo‘yicha taqsimotda no tenglik mavjud: poytaxt va bir necha viloyatlar — yetakchi; qolgan hududlarda investitsiya kam. Bu hududiy rivojlanish siyosatini qayta ko‘rib chiqishni talab qiladi.

Tavsiyalar

- Investitsiyalarni hududlar bo‘yicha tengroq taqsimlash — kam rivojlangan viloyatlarni rag‘batlantirish.
- Ichki kapital manbalarini rivojlantirish, xususiy sektor va mahalliy investorlarni qo‘llab-quvvatlash.
- Tarmoqlar kesimida diversifikatsiyani davom ettirish — sanoat, qishloq xo‘jaligi, IT, infratuzilma kabi sohalarni muvozanatli rivojlantirish.
- Rivojlanayotgan hududlarda infratuzilma va investitsiya jozibadorligini oshirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Xulosa (Conclusion)

O‘zbekistonning asosiy kapitalga investitsiyalari hajmida va tarmoqlar hamda hududlar bo‘yicha taqsimotida sezilarli o‘sish va diversifikatsiya kuzatilmoqda. Xorijiy investitsiyalarning katta ulushi mamlakat iqtisodiyotiga global kapital oqimini jalb qilganini, lekin hududiy notenglik va ichki sarmoyalarning yetishmasligi ham dolzarb muammo bo‘lib qolmoqda. Iqtisodiy va investitsiya siyosatida hududiy tenglik, mahalliy kapitalni rag‘batlantirish va tarmoqlar diversifikatsiyasini ko‘zda tutuvchi strategiyalar ustuvor bo‘lishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Шержонов, Ш. (2023). ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ТИЗИМИНИ ЯХШИЛАШДА БЮДЖЕТ МАБЛАҒЛАРИ НАТИЖАВИЙЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 1(6), 261-269.
2. Sherjanov, S. (2022). O‘zbekiston aholisini ijtimoiy himoya qilish strategiyasi. Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences, 2(13), 132-138.
3. Bakberganovich, S. A. (2022). Foreign experience of increasing local budget income. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(10), 436-438.
4. Шержонов, Шержон. "ИЖТИМОЙ СУҒУРТА ОРҚАЛИ АҲОЛИНИ ИЖТИМОЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ." Nashrlar (2024): 102-103.